

КАФЕДРА ОРКЕСТРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТОЗНАВСТВА

Інструментознавство

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Бандура, Домра, Балалайка,
Гітара, Цимбали, Баян, Акордеон,
Гобой, Кларнет,
Саксофон, Фагот, Флейта,
Валторна, Тромбон, Труба, Туба,
Ударні інструменти

Курс	1
Семестр	2

Статус

Обов'язкова

ECTS	3
Годин	90
Лекції	20
Семінари	20
Самостійна робота	50

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Гончаров Анатолій Олександрович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри оркестрового диригування та інструментознавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
e-mail	MAKLEIN_89@bigmir.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є отримання студентами необхідних теоретичних знань для професійного практичного орієнтування у питаннях перекладу, інструментування та аранжування для різноманітних за складом творчих колективів, – оркестру народних інструментів (струнно-смичкового та струнно-щипкового), духових оркестрів (однорідного та змішаного), капели бандуристів, оркестру баяністів та ансамблів малих форм.

Саме для таких колективів, як самодіяльних так і професійних репертуар створюється їх керівниками. З огляду на діяльність подібних колективів ми приходимо висновку, що диригент, керівник обов'язково повинен володіти теоретичними знаннями та практичними навичками перекладу, аранжування, оркестрування художніх творів, мати чіткі професійні знання про специфічність звукоутворення, артикуляційно-штрихові, темброві особливості струнно-смичкових, струнно-щипкових, народних, духових інструментів тощо, а також знання особливостей вокально-хорових партитур різних

складів. Такий комплексний підхід до вивчення виконавських можливостей музичних інструментів має підготувати студентів до застосування теоретичних знань в курсі практичної інструментовки та забезпечить якісну підготовку диригента-випускника кафедри оркестрового диригування.

Основними завданнями курсу передбачено:

1. Курс лекцій з предмету **Інструментознавство** передбачає оволодіння знаннями з історії виникнення, розвитку та застосування музичних інструментів у різних формах колективного музикування.
2. Засвоїти комплекс теоретичних знань щодо виконавських особливостей у звукоутворенні, специфіки артикуляційно-штрихових виразових засобів, розташування по теситурі та розподіл по фактурним функціям оркестрової партитури.
3. Підготувати студентів до курсу практичної інструментовки з урахуванням специфіки творчих колективів кафедри оркестрового диригування.

Знати:

1. будову кожного інструменту, засоби звуковідтворення, діапазон, характер звучання в різних регістрах, технічні можливості інструмента для симфонічного оркестру, особливості хорового викладу капели бандуристів; розрізняти різновиди складів духових оркестрів (для спеціалізації духові інструменти).
2. засоби зміни характеру тембру й звучання інструментів симфонічного та народного оркестру (для спеціалізації народні інструменти) та оркестрової групи у складі капели бандуристів;
3. емоційно-виразові та формотворчі особливості кожного інструменту;
4. як використовуються інструменти в оркестровій практиці минулого і сучасності;
5. особливості оркестрових груп симфонічного, різних складів духових та оркестрів народних інструментів, до яких належать інструменти;
6. яким чином, у зв'язку з логікою розвитку музичного матеріалу, доцільно використовувати тембри інструментів, що вивчаються, для проведення мелодії, оркестрового контрапункту, басового голосу, фігурації та оркестрової педалі, для різноманітних спеціальних ефектів;
7. особливості нотації окремих оркестрових інструментів і оркестрових груп, їх роль та місцезнаходження у симфонічній партитурі;

вміти:

1. розрізняти на слух тембри інструментів, а також характерні їх поєднання;
2. визначати в партитурах симфонічного, народного та духового оркестрів, характеристики та функції окремих інструментів і оркестрових груп;
3. правильно позначати іншомовні назви інструментів та основні прийоми гри в партитурі (залежно від конкретної стилістики оркестрової партитури);
4. аналізувати фрагменти партитури з точки зору виконавської техніки та виразових можливостей інструментів;
5. застосовувати знання з музичної органології у творчій практиці та музикознавчих дослідженнях.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

- Тема 1. Інструментознавство як предмет. Різновиди оркестрів. Класифікація за складом.
- Тема 2. Струнно-смичкова група як основна група симфонічного оркестру.
- Тема 3. Струнно-щипкова група народного оркестру.
- Тема 4. Група бандур як інструментальна основа капели бандуристів.
- Тема 5. Група дерев'яних духових у складі симфонічного та змішаного духового оркестрів.
- Тема 6. Група баянів у оркестрі народних інструментів. Однорідний склад оркестру баяністів.

- Тема 7. Мідні духові у складі симфонічного оркестру.
 Тема 8. Функціонування мідних духових інструментів у малому мідному та змішаному складі духового оркестру.
 Тема 9. Балалаєчна група струнно-щипкових оркестрів.
 Тема 10. Епізодичні щипкові та клавішні інструменти симфонічного оркестру..
 Тема 11. Оркестрова група капели бандуристів.
 Тема 12. Особливості інструментально-хорового виконавства.
 Тема 13. Класифікація ударних інструментів.
 Тема 14. Типи оркестрової фактури. Специфіка акомпанементу.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Протягом курсу відбувається постійний контроль проходження змістових модулів шляхом щотижневого опитування теоретичного матеріалу, а також практичного аналізу оркестрових (симфонічних) партитур і слухового аналізу різноаспектного акустичного та аудіовізуального матеріалу (звучання окремих інструментів, музичних творів, музичних прикладів конструктивного характеру тощо).

У першій половині другого семестру проводиться контрольний урок –тестування, в кінці семестру – **залік**, на якому проходить усне опитування на знання теоретичної частини курсу, а також дається практична робота у вигляді інструментознавчого аналізу творів (фрагментів творів). Також педагог може задавати додаткові питання для з'ясування повноти знань студента.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекційних занять	15
2.	Відповіді на семінарських заняттях	15
2.	Участь у експрес опитуванні	25
3.	Комплексна контрольна робота (тести)	20
4.	Залік проводиться у формі: - теоретичні запитання; - відповіді на додаткові запитання; - аналіз партитур.	25
	Всього	100

Критерії оцінювання

Вимоги	Оцінки за національною шкалою	Оцінка ECTS	Сума балів
Оцінки « відмінно » заслуговує студент, який у повному обсязі засвоїв теоретичний матеріал та набув практичні навички, виявив достатньо глибокі знання та розуміння предмету, продемонстрував у практичних завданнях творчі здібності та здатність робити вірні висновки.	Відмінно	A	90 - 100
Оцінка « добре » виставляється студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний та практичний матеріал, виявив достатні знання та уміння, проте його практичні роботи містили несуттєві помилки.	Добре	B	82 - 89
При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та рівень виконання самостійних завдань, а також робота на семінарських заняттях.	Добре	C	74 - 81
Оцінка „ задовільно ” ставиться студенту, який несистематично виконував завдання та недостатньо засвоював теоретичний та практичний матеріал, а його відповіді містили суттєві помилки.	Задовільно	D	64 - 73
При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на семінарських заняттях.	Задовільно	E	60-63
Оцінка « незадовільно » ставиться студенту, який лише частково виконав або зовсім не виконав вимоги навчальної програми, продемонстрував відсутність необхідних теоретичних знань та навичок, систематично не виконував завдання.	Незадовільно	FX	35-59
Оцінка « незідовільно » не відповідає вимогам НМАУ.	Незадовільно	F	1-34

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрєєва О. Ф. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру – К.: Музична Україна, 1990.
2. Барсова І. Книга про оркестр. – К., 1981.
3. Баштан С., Омельченко А. Школа гри на бандурі. – К., 1989.
4. Белявіна, Н. Д. Інструментознавство: історія виникнення, побутування та професійного розвитку струнних інструментів : навч. посіб. Ч.1. / Н. Д. Белявіна. – К. : ДАКККіМ, 2002. – 84 с.
5. Вовк Р. А. Інструментознавство : оркестр. духові та удар. інструменти : навч. посіб. / [Р. Вовк, О. Кочерженко, М. Гудима ; ред. Апанасенко В.]; Київ. ін-т музики ім. Р. М. Глієра. – К. : ДКС Центр, 2012. – 167 с.
6. Дrajниця Л.Л. Інструментознавство (інструменти духових оркестрів) : навч. посіб. / Л. Л. Дrajниця; М-во культури і туризму України, Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. - Л. : ЗУКЦ, 2011. - 168 с. - Бібліогр.: с. 162-164.
7. Інструментознавство для духового оркестру : навч. посіб. / В. І. Романовський. – К. : НАКККіМ, 2015. – 136 с. – ISBN 966-452-185-4.
8. Гайдено А. Інструментознавство та основи теорії інструментознавства. – Харків, 2010.
9. Гуцал В. Інструментовка для оркестру українських народних інструментів. – К., 1988.
10. Гуменюк А. Українські народні інструменти. –К., 1967.
11. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста. –К., 1997.
12. Дарваш Г. Правила оркестровки. Будапешт: Вид. Корвина, 1964 (переклад з угорської)
13. Дудка Ф. Основи нотної графіки.– К.: Музична Україна, 1977.
14. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. – К., 1981.
15. Клебанов Д. Мистецтво інструментовки. Київ.: Музична Україна, 1972.
16. Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. Переклад з польської Л. Грабовського. – К.: Музична Україна, 1971.
17. Лисенко М. Народні музичні інструменти України. – К., 1955.
18. Лебедев В.К. Словник-довідник з інструментознавства : навч. посіб. / В. К. Лебедев; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. - Вінниця : Нова кн., 2010. - 164 с.
19. Матвійчук Л. Методичні основи формування виконавської майстерності домриста. – К., 2000.
20. Олійник Ю. І. Інформаційно-комунікаційні технології в музиці. Цифрові музичні інструменти: Навчально-методичний посібник. Частина 1 Херсон: Штрих, 2013. 60 с.
21. Пігров К. Керування хором. – К., 1962.
22. Пшеничний Д. Інструментовка для оркестру народних інструментів. – К., 1985.
23. Пшеничний Д. Аранжування для оркестру народних інструментів. – К., 1980.
24. Хашеватська С. Інструментознавство. Підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації – Вінниця, НОВА КНИГА, 2008. 256 с.
25. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. – Харків, 1930.
26. Штокало З. Кобзарський підручник. Едмонтон, 1992.
27. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти. К.: Мистецтво, 1990. 15с.
28. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. К.: Музич. Укр., 1977. 206 с.
29. Adler S. The Study of Orchestration. New York – London : W.W.Norton & Company, 1989. 640 p.